

Selv mord eller selvdrap – mord eller drap?

I 1990 ble ordet selvdrap registrert for første gang på norsk som erstatning for selvmord. Hvorfor dukker et slikt ord opp? Og: Trenger vi det?

Mord er et norsk arveord. Betydningen har imidlertid variert mye over tid. Opprinnelig betegnet mord «død» og finnes igjen i latinsk *mors*. I norrøn tid var mord et «skammelig, vanærende drap» og ble brukt spesielt om hemmelig, eller hemmeligholdt, drap (1). På den tiden fantes visse regler som regulerte ulike former for drap. Man skulle f.eks. ikke drepe om natten. Dette redder Egil Skallagrimsson i hans møte med Eirik Blodøks i England. «I natt lar han nok ikke Egil drepe, for nattdrap er mord,» heter det (2). Det var altså forskjell på drap og mord. Drap var akseptert og en del av spillet. Mord, derimot, var ikke akseptert (3).

Drap eller mord

I nyere tid, særlig på 1800-tallet, ble det alminnelig å skjelne mellom drap og mord etter forsettets art. I straffeloven av 1842 het det at den «som med beraad hu eller overlæg, i hensigt at dræbe, forvolder en andens død, skal for mord have sit liv forbrudt» (4). Mord var altså den groveste formen for drap, det overlagte drapet. I vår gjeldende straffelov av 1902 er betegnelsen mord sløyfet (4). Det er altså nærmere 100 år siden ordet mord forsvant fra lovverket. Moderne rettspraak bruker i stedet drap. Nå er «mordbrannparagrafen» riktignok et vanlig navn på straffeloven § 148, men det er en populær og ikke en juridisk betegnelse (5).

I allmennspråket derimot forekommer mord i langt flere sammensetninger enn drap. I Norsk riksmålsordbok finnes nærmere 40 ulike ord med mord som forledd, men bare 11 tilsvarende med drap (6). Mange av ordene med mord er gammelmodige og gått ut av bruk. Et eksempel er koffertmord. «...koffertmord er ikke sjeldne i England,» stod det i en utgave av Dagbladet fra 1934. En koffertmorder er angivelig en «morder som for å utslette alle spor bringer bort (sender som reisegods) den myrdedes legeme i en koffert» (6).

I noen få sammensetninger brukes mord som eneste mulighet, f.eks. mordbrann (ikke drapsbrann), folkemord og rovmord. Dette er spesielt alvorlige og uhyggelige forbrytelser. Men de fleste sammensetninger med drap og mord går om hverandre, f.eks. mordforsøk/drapsforsøk, mordvåpen/drapsvåpen.

Egil Skallagrimsson kveder til Eirik Blodøks som sitter med Gunhild ved sin side (2). Illustrasjon Olav Bjørgum, gjengitt med tillatelse

I dag brukes drap og mord, drepe og myrde, stort sett likt – i hvert fall når mennesker utfører handlingen. Når mennesker derimot rammes av naturkrefter, er verbet drepe nærmest enerådende. «Seks myrdet under jordskjelvet» ville vel innebære at noen hadde tatt livet av seks mennesker i tumultene under jordskjelvet. Drap er i allmennspråket et videre begrep, mens mord i noen sammenhenger gjelder en overlagt handling (5). Slik sett henger den 100 år gamle juridiske språkbruken fremdeles igjen i dagligspråket. Mord er og blir verre enn drap.

Selvdrap

Drepe er også et norsk arveord. Det er egentlig det samme ordet som treffe, slå. I oldnorsk «siges herfor ogsaa *drepa i heb*» (1). Å drepe var altså en nærmest nøytral betegnelse i norrønt. Både den gang, i eldre jus og også i dagens allmennspråk er mord en mer alvorlig handling enn drap. Det er viktig med tanke på sammensetningen *selvmord*. Selvmordet skulle i eldre tid på alle måter, også språklig, fordømmes. Det ble betraktet

som et «skammelig, vanærende» (selv-)drap.

Ordet selvdrap ble registrert første gang som nyord i Norge i 1990 (7). Det ble da brukt to ganger i Arbeiderbladet. Selvdrap er imidlertid ikke kommet inn i ordbøkene, på ett unntak nær. Norsk medisinsk ordbok angir «sjølvdrap» som forklaring på «sjølv-mord» (8). På Internett finnes ordet i flere sitater fra aviser, men også i offentlige dokumenter som Norges offentlige utredninger (NOU 2001: 12) og i Statens helsetilsyns utredningsserie (2–1999).

Kanskje er ordet selvdrap laget fordi mord ikke forekommer i juridisk terminologi (9). Det kan være en rimelig forklaring. Men det er et tilleggsmoment her. Selvmord er ikke lenger så sterkt forbundet med skam og skyld som tidligere. Å bruke ordet selvdrap innebærer også at handlingen språklig sett mister noe av sin sterke negative verdiladning (10).

Det gjenstår å se om selvdrap vil slå igjennom i norsk. Verdiladningen er mindre negativ, men noen stor nyvinning vil det vel neppe være, siden betydningen er den samme som selvmord.

– Erlend Hem, *Tidsskriftet*
erlend.hem@basalmed.uio.no

Litteratur

- Falk H, Torp A. Etymologisk ordbog. Oslo: Bjørn Ringstrøms antikvariat, 1991.
- Egils saga. Oversatt av Hallvard Lie. Oslo: Aschehoug, 1970.
- Moberg AK. Et spill om ære. Hovedoppgave i historie. Bergen: Historisk institutt, Universitetet i Bergen, 1995.
- Skeie J. Den norske strafferett. 2. utg. Bd. 2. Oslo: Norli, 1946: 23.
- Bakken O, red. Språkkurseren 1–1995. www.sprakrad.no/skure951.htm#drap (17.9.2001).
- Knudsen T, Sommerfelt A, red. Norsk riksmålsordbok. Oslo: Kunnskapsforlaget, 1983.
- Nyordsarkivet til Seksjon for leksikografi og målføregransking ved Universitetet i Oslo. www.dokpro.uio.no/bokmaal/nyord/nyord_ramme.html (17.9.2001).
- Øyri A. Norsk medisinsk ordbok. 6. utg. Oslo: Samlaget, 2001.
- Språkteigen NRK P2 8.7.2001.
- Hem E. Å ta, gjøre eller begå selvmord – språknorm i endring. Tidsskr Nor Lægeforen 2000; 120: 3798.